

10. Kovács Ilona: Új hungarika szolgáltatások, folyamatban lévő munkák és tervek = Könyvtáros 39. évf. 1. sz. (1989 január) 47-48. p.
11. Havasi Zoltán: Kultúránk írott és nyomtatott emlékeinek kutatása = Magyar Könyvszemle 94. évf. 4. sz. (1978) 347-368. p.
12. Kókay György: Hungarika-program és tudományos együttműködés = Könyvtáros 27. évf. 11. sz. (1977) 635-838. p.

Lukács István

A magyar irodalom recepciójának alakulása
Szlovéniában a XX. században

A magyar-délszláv¹ irodalmi kapcsolatok feltárásának mindig jelentős helye volt a magyarországi komparatiztikai kutatásokban. Irodalomtörténészeink és szlavistáink igen szép eredményeket mutattak fel e tudományterületen: nagyjából feltárták és számba vették az irodalmi érintkezéseket, de ki is jelölték a további kutatások irányát.

A magyar irodalom horvát és szerb recepciójáról eddig jóval többet olvashattunk, mint a szlovéniairól. Bizonyára történelmi okok játszottak közre ebben, hiszen a magyarság a múltban a horvátsággal és a szerbséggel állt közvetlenebb kapcsolatban. Az utóbbi évtizedekben örvendetes változásnak vagyunk szemtanúi: a magyar-szlovén irodalmi kapcsolatok - főként szépirodalmi művek fordítása révén - egyre gazdagodnak és terebélyesednek.

Dolgozatunkban - ha vázlatosan is - áttekintést adunk a magyar irodalom szlovéniai fogadtatásáról ebben az évszázadban. Számba vesszük azokat a szellemi csatornákat, amelyek az irodalmi információkat közvetítették, és szólunk azokról az irodalmárokról is, akik kezdeményezői és ápolói voltak ezeknek az irodalmi kontaktusoknak. Mivel a szellemi mozgások nem egyirányúak - kiváltképpen szomszédos népek esetében nem azok -, ezért a szlovén irodalom magyarországi fogadtatása kapcsán feltétlenül érintenünk kell azokat a körülményeket, amelyek a magyar irodalom szlovéniai befogadására is hatással voltak.

A szlovén sajtóban a XX. században folyamatosan találkozunk a magyar irodalommal foglalkozó írásokkal. A szlovén hungarikákra vonatkozó első átfogó dolgot Vilko Novak írta meg a harmincas évek végén.² Novak írása bibliográfiai pontossággal gyűjti egybe az addigi hungarikákat. A szerző kiemeli a muratáji szlovén tájirodalom közvetítő szerepének fontosságát. Felsorolja azokat a magyar szerzőket, akiket ottani fordítók népszerűsítettek azon a tájon - természetesen az un. prekmurjei (murántúli) szlovén nyelvjárásán, regionális irodalmi nyelven. A magyar irodalom Ljubljánába is eljutott. Petőfi nálunk is alig ismert regényének, A hóhér kötele c. műnek két fordítása is megjelent: 1911-ben és 1934-ben. Novak dolgozatában felsorolja a harmincas években írott saját cikkeit is.³

Ezekből az írásokból a szlovén olvasó betekintést kaphatott a korabeli magyar irodalmi életbe. Páveļ Ágoston, akit

baráti szálak fűztek Novak-hoz, szlovén vonatkozású írásait ugyanebben az időben publikálja Magyarországon.⁴ A páveli irodalomközvetítői örökség igazi folytatója Szlovéniában Štefan Barbarič irodalomtörténész lett. Petőfi szlovénre fordított verseiről a költő halálának 100. és születésének 150. évfordulója kapcsán részletes áttekintést adott.⁵ Szakszerű és elmélyült elemzése feltárja a fordítások gyengéit. A Petőfi-bibliográfiát 1973-ban Vilko Novak és Jože Munda egészítik ki - ez könyv alakjában meg is jelenik.⁶ Ivan Prijatelj neves szlovén irodalomtörténésznek az Asbóth Oszkár által szerkesztett Egyetemes Irodalomtörténet számára a szlovén irodalomról adott áttekintése kapcsán Barbarič egy újabb tanulmányában az Enciklopedija Jugoslavije (Jugoszláv Enciklopédia) magyar és szlovén irodalmi kapcsolatokkal foglalkozó két szócikkének - A délszláv irodalom a magyaroknál, A magyar irodalom a délszlávoknál - hiányosságaira mutat rá.⁷ Kiegészítései elsősorban az 1945 előtti korszakot érintik. Itt olvashatjuk azt is, hogy Vilko Novak e tanulmány megírásának időpontjáig kb. ötven hungarisztikai vonatkozású bibliográfiai egységet hozott létre. Barbarič jelentős kiegészítései egyben figyelmeztető értékűek: a magyar-szlovén irodalmi kapcsolatok filológiai feltárására több figyelmet kellene szentelni. Egy újabb tanulmányában, amelyet 1980-ban írt, már főként az 1945 utáni fordításokat veszi számba.⁸ Az összevont szlovén mérleg, írja, kb. ötven cím. Ez igen kedvező, hiszen sem a horvátok, sem a szerbek nem jelentettek meg ennyi magyar szépirodalmi művet.

A szlovén hungarikákkal párhuzamosan ejtsünk néhány szót a magyar slovenikakról - némileg enyhítve Vilko Novak igen szkeptikus megállapítását, amely így szól: "Szinte nincs is olyan kiáltó példa Európában két szomszédos nép viszonylatában, mint volt - s részben ma is - a szlovének nemzetőrödősége mindazzal szemben, ami magyar - és viszont."⁹

A szlovén irodalom magyarországi fogadtatását vizsgálva többnyire Szlovéniában publikált írásokra kell hagyatkoznunk. Az irodalmi közvetítésben Pável Ágoston nem pusztán délszláv tárgyú tanulmányokkal vette ki részét, hanem szlovén művek fordítójaként is kiemelkedő szerepet vállalt. Ivan Cankar, a szlovén irodalom klasszikusa műveinek ő volt első tolmácsolója nálunk. Pável szerepéről a magyar-szlovén kapcsolatokkal foglalkozó szakemberek mindegyike említést tesz. Gállos Orsolya műfordító, a kortárs szlovén irodalom igen jó ismerője nálunk, a hetvenes évek elején írott tanulmányában rövid és nagyon vázlatos áttekintést ad a szlovén irodalom magyarországi fogadtatásáról.¹⁰ Felsorolja az addig lefordított műveket és több magyarországi recenzióból is idéz. Štefan Barbarič a magyar irodalom szlovéniai fogadtatása kapcsán számadatokkal illusztrálja, hogy a magyar mérleg hasonló a szlovéniaihoz: a nyolcvanas évekig a budapesti Európa, a jugoszláviai Forum és a Pomurska založba kiadók összesen mintegy harmincöt címet jelentettek meg.¹¹ A korábbi és az újabb fordításokat is számba vette Marjanca Mihelič nemrégiben megjelent dolgozatában.¹²

A szlovén hungarikák és a magyar szlovenikák közös mérlegét megvonva arra a következtetésre juthatunk, hogy a két irodalom azokban a periódusokban került közel egymáshoz, közölt sok információt egymásról, amikor voltak az irodalmak közötti kapcsolatok fontosságát szem előtt tartó irodalmárok, akik egyaránt jól ismerték a magyar és a szlovén kultúrát és történelmet. A paveli-novaki-barbariči hagyománynak ma sem Szlovéniában, sem Magyarországon nincsenek igazi letéteményesei.

A magyar irodalom szlovéniai és a szlovén irodalom magyarországi népszerűsítésének a század folyamán kialakultak ma már jól körvonalazható csatornáik. A muratáji szlovén táji irodalomban 1919-ig, e terület elcsatolásáig Magyarországtól,

lépten-nyomon találkozunk magyar szerzők műveivel. Később a szlovének szellemi központja, Ljubljana építi tovább a magyar kapcsolatokat. Korábban el-elszórva itt is találkozunk magyar vonatkozású írásokkal. A Pomurska založba kiadó életre hívásával (1954) Muraszombat (Murska Sobota) ismét részt vállal a kapcsolatok építésében - főként az itt kiadott magyar szerzők szlovén nyelvű műveivel, szlovén-magyar kétnyelvű kiadványokkal és magyar nyelvű könyvekkel. A Muratájon ma kibontakozó magyar nemzetiségi szépirodalom mindkét irányba erősíti a kapcsolatokat.

"Muratáj" címmel 1988-ban "Irodalmi, művelődési, társadalomtudományi és kritikai folyóirat" indult, amely földrajzi és szellemi helyzeténél fogva a kapcsolatépítésnek fontos állomása lehetne. Nem szabad megfélemednünk a vajdasági magyar irodalomról sem, amely a szlovéniai magyar irodalomhoz hasonlóan úgyszintén többirányú közvetítést lát el.

A szombathelyi Vasi Szemle, amely 1933-ban indult, majd később, 1940-ben a Dunántúli Szemle nevet vette fel, még Pável életében, éppen a viszonzosság elvét tartva szem előtt, föl vállalta a szlovén irodalom magyarországi népszerűsítését. De tették ezt a kor legismertebb szlavistái is Budapesten: Asbóth Oszkár, Melich János és Hadrovics László. Napjainkban a budapesti Európa kiadó több jelentős kortárs szlovén szerző művének megjelentetésével kötelezte el magát a páveli hagyomány folytatása mellett.

A Mura és a Rába közötti terület a X. századtól egészen 1919-ig a magyar állam fennhatósága alatt állott. Az évszázadok folyamán e területen kibontakozó szlovén nyelvű regionális tájirodalom több ponton is kötődött a magyar kultúrához. Az itt megjelenő könyveket kezdetben a magyar ábécé betűivel nyomtatták, később (leszámítva az 1941 és 1945 közötti időszakot, amikor a Muratáj ismét Magyarországhoz tartozott, s az ún. Gaj-féle helyesírás¹³ tilos volt) kizárólag a Gaj-féle helyesírással. Ezeknek a könyveknek magyar mecéná-

sai is voltak. Magyar egyházi és iskolai könyveket rendszeresen fordítottak szlovén nyelvre. Petőfi, Arany és Vörösmarty verseinek első szlovén nyelvű fordításai ezekben a tankönyvekben láttak napvilágot. A nyelvi és kulturális érintkezések révén e tájnyelvbe sok magyar nyelvi elem került.¹⁴ Muratáj szellemi életébe Budapest és Ljubljana felől beszűrődő hatások itt részben lecsapódtak, de útjukat folytatták is, egymást keresztezve, a két kulturális központ irányába. Fontos itt megjegyeznünk, hogy az aktuális politikai mozgások, események és fordulatok e szellemi áramlásban mindig is döntő szerepet játszottak.

Magyar vonatkozású írásokkal, vers- és prózafordításokkal a múlt század végétől kezdődően, bár nem oly gyakorisággal, mint a Muratájon, de Ljubljánában is találkozunk. Anton Aškerc szlovén költő 1887-ben közölte Pred spomenikom Petőfije (Petőfi szobra előtt) című költeményében, éppen Petőfi gondolatai jegyében, arra figyelmezteti a magyarságot, hogy elveszti szabadságát az a nemzet, amely azt másoknak meg nem adja.¹⁵ Josip Stritar Dunajske elégije-(Bécsi elégiák)-iben határozottan bírálja a magyarságot. A XX. század folyamán a korábban kifejezetten politikai okokkal magyarázható Aškerc-Stritar-féle kritikus hangnem eltűnik, helyette az új értékek feltárása kerül előtérbe. Alojz Gradnik költő 1933-ban Ady, Kosztolányi és Reichard Piroska verseit jelen-teti meg szlovén nyelven.¹⁶

A már említett Vilko Novaknak ugyanebben az időben születő írásai szinte programszerűen figyelmeztetik a szlovéneket, hogy többet kell tenniük a szomszédos magyarság jobb megismerése érdekében.¹⁷ Novak harmincas évekbeli korszakának a betetőzése volt Madách Az ember tragédiájának átültetése.¹⁸ A művet 1940-ben Novak nyersfordítása alapján Tine Debeljak költötte át szlovén nyelvre. A fordítás egy tervezett bemutató alapjául szolgált, ám az előadás nem jött lét-

re. Szeli István újvidéki irodalomtörténész szerint a létező hét horvát-szerb fordítás mellett ez a szlovén nyelvű a legjobb.¹⁹

A második világháború éveiben magyar vonatkozású írással Ljubljanában nem találkozunk.

Az ötvenes években minden korábbinál agresszívebben politikai körülmények határozták meg a kulturális mozgásokat.

A kommunista pártok Tájékoztató Irodájának 1948-as Jugoszláviát megbélyegző határozata mindkét részről hallgatásra ítélte azokat, akik elkötelezett szószólói voltak korábban a magyar-délszláv közeledésnek. A dogmatikus irodalomfelfogásnak Jugoszláviában is voltak hívei. Franc Šebjanič így jellemzi a háború előtti magyar irodalmat: "A magyar irodalom a múltban igen távol állt a valóságos élettől, messze a magyar néptől. Úgy ábrázolnám, mint egy felcicomázott urcskát teljes nemesi díszben a pesti szalon parkettjén, cigányzene és bárgyú úri szokások közepette, vagy úgy festeném le, mint egy felfuvalkodott mágnást vidéki kúriájában, valahol távol a romantikus pannon alföld peremén."²⁰ Šebjanič nem éppen dicsérő gondolatait kiterjeszti a második világháború utáni magyar irodalomra is. Lesújtó ítéletéből Déry Tibor és Illyés Gyula sem marad ki. Sajnálatos módon Šebjanič-nak jó alapul szolgálhatott az a Lukács-interjú, amely Belgrádban készült, s amelyet 1948-ban a szlovének is megjelentettek.²¹ Lukács itt kifejti, hogy az új társadalmi rendnek a realizmusra van szüksége, a dekadens irányzatok kora lejárt, és a szocialista irodalom számára a Tolsztoj-féle művészet az egyedül üdvös.

Ebben az időszakban - jellemző módon - magyar népmeseiket és némi ifjúsági irodalmat jelentettek meg Szlovéniában.

Az ötvenes évek legkiemelkedőbb magyar vonatkozóso-

kat tartalmazó publikációja Ivan Grafenauer irodalomtörténész és néprajzkutató Slovenske pripovedke o Kralju Matjažu (Szlovén népmesék Mátyás királyról) c. könyve.²² Mátyás király szinte mitikus hősnek számít a szlovén népköltészetben. Grafenauer összegyűjtötte a róla szóló szlovén népmeséket, s nagyon alapos tanulmány kíséretében adott elemzést a Mátyás-jelenségről a szlovén népköltészetben. Ezzel a témával korábban Pável Ágoston is foglalkozott.²³

A hatvanas években Szlovénia minden korábbinál nyitottabbá vált a magyar irodalom befogadása iránt. A Rákosi-korszak béklyóiból ocsúdó magyar irodalmat akkor valóban a pezsgés jellemezte. Kezdetét vette a leszámolás a dogmatikus marxista irodalom-felfogással. A magyarországi folyamatokról több tudósítást is olvashatunk ezekből az évekből. Külön figyelmet érdemelnek azok a híradások, amelyek az egzisztencializmus körüli magyarországi vitákkal foglalkoznak, hiszen e viták tanulsággal szolgálhattak a szlovének számára is.²⁴ Štefan Barbarič korszerű és elmélyült magyar irodalomismertéről azokból a tanulmányokból is meggyőződhetünk, amelyekben Tamási Áront, Déry Tibort, Sánta Ferencet és Németh Lászlót mutatja be.²⁵ Dolgozatait néhány műfordítással teszi még értékesebbé.

Az alábbi jelentősebb magyar szerzők művei jelentek meg könyvalakban ebben az időszakban: Illyés Gyula Petőfije (Ljubljana, 1960), a Puszták népe (Murska Sobota, 1962), Zilahy Lajostól Valamit visz a víz (Lj., 1963), Fejes Endre Rozsdatemetője (M.S., 1964), Móricz Légy jó mindhalálig-ja (M.S., 1966), Moldova Sötét angyal-a (M.S., 1966), Jókaitól Az aranyember (M.S., 1966, 1967, Lj., 1975), Németh László Iszony-a (M.S., 1966), Mikszáth Különös házasság-a (M.S., 1968), Tamási Áron Ábel-je (M.S., 1968), Ljubezen (Szerelem) címmel válogatás a kortárs magyar prózából (M.S., 1969) Jókai Fekete gyémántok-ja (M.S., 1969) és az Egy magyar nábob (M.S., 1969).²⁶

A hetvenes években a megelőző évtizedhez képest tényleges változás nem következett be. Napvilágot látott Gállos Orsolya tanulmánya a hatvanas évek magyar lírájáról²⁷ és Pal-kó István dolgozata a magyar irodalom fejlődéséről 1945-től.²⁸ Örkeny Macskajáték-át is bemutatták Ljubljanában, de a kritikai fogadtatás, mint korábban a Tótéké, igen vegyes volt. Magyar klasszikusok műveinek kiadása változatlanul napirenden van - kortárs szerzőktől alig jelenik meg valami. Jókai, Gárdonyi, Móricz és Németh László művei mellett szinte eltűnik Kertész Ákos Makrá-ja (M.S., 1973) és Lakatos Menyhért Füstös képei (M.S., 1977). Két jelentős verses kötetet mindenképpen meg kell említenünk, hiszen nagy adóssága volt mindkettő a szlovéneknek: Ady Endre válogatott versei *Kri in zlato* (Vér és arany) címmel jelentek meg (M.S., 1977) és a *Madžarska lirika 20. stoletja* (Huszadik századi magyar líra) című antológia, úgyszintén 1977-es keltezéssel, Adytól Tandoriig ad képet költészetünkről.

Amíg a hatvanas években, s részben a hetvenes években is a szlovén irodalmi közvélemény szinte naprakész információkat kapott a magyar irodalom aktuális kérdéseiről, némi ízelítőt a művekből, addig a nyolcvanas években nagyon kevés híradással találkozhatott irodalmi s egyéb lapokban. Štefan Perharič 1980-ban írott dolgozatában a megelőző két termékeny évtizedet mintegy lezárva máig érvényes megállapításokkal szolgál fordítók és kritikusok számára egyaránt.²⁹ Felhívja a figyelmet a fordítás előtti alapos történelmi és kultúrtörténeti előtanulmányok fontosságára, és szól a megjelenést követő kritikai visszhang jelentőségéről. A magyar irodalom szlovéniai fogadtatásánál gyakorta mindkét tényezőt figyelmen kívül hagyják.

E korszaknak két kiemelkedő műfordítása egy újabb Ady-kötet³⁰ és Weöres Sándor válogatott versei.³¹

Az 1988. évi Vilenica nemzetközi irodalmi díjat, a-

melyet a Szlovén Írószövetség alapított, Esterházy Péternek ítelték oda. Esterházy neve azóta ismert a szlovén irodalmi közvélemény előtt. Hamarosan megjelenik A szív segédigéi c. regénye. Ez a tény persze még nem jogosít fel bennünket, hogy azt higgyük, a kortárs magyar irodalom jeles szerzője e művének kiadásával új, felívelő korszak kezdődik a magyar irodalom szlovéniai befogadásában.

A magyar irodalom szlovéniai befogadásának fenti vázlatos és rövid áttekintése is jól illusztrálja, hogy a magyar-szlovén irodalmi kapcsolatoknak Szlovéniában is voltak mindig elkötelezett hívei. A kulturális kapcsolatok mai és jövőbeni alakulásán fáradozó irodalmároknak van mire támaszkodni. Komparatistikánknak napjainkban is adósságot kell törlesztenie: jobban fel kell tárnia a magyar-szlovén irodalmi érintkezéseket.

Minden kultúrában a nemzetin túl egyfajta nemzetközi becsvágy is munkál: kilépni az országból s egy lehetséges, esetünkben európai integrációs folyamatban jól elkülöníthető s elkülönülő módon megjelölni önmagunkat. Hogyha a magyarszláv irodalmi kapcsolatokat vizsgáljuk a fentiek tükrében, akkor meg kell állapítanunk, hogy a magyar irodalom szlovéniai megismertetése és terjesztése igen fontos állomás a kelet-közép-európainál tágabb, ma még virtuális szellemi térhez vezető ösvényen. Ezt nem pusztán a nálunk és a Szlovéniában zajló aktuális társadalmi törekvések igazolják, hanem a történelmi tapasztalatok is ebbe az irányba mutatnak.

JEGYZETEK

1. A délszláv irodalomtörténeti terminus technikus három népcsoport: a horvát, a szerb és a szlovén megjelöléseként honosodott meg nálunk. Feltételesen elfogadva e megjelölést, kiegészítésképpen szeretnénk megjegyezni, hogy a fogalom tágabb értelmű, hiszen a makedónok és a bolgárok is az ún. déli szláv nyelvek csoportjába tartoznak.
2. Novak, Vilko: *Hungarica pri Slovincih* (Szlovén hungarikák). *Klny. Čas*, 1938/39. I-II.sz. 39-42.
3. I.m. Néhány cím a sok közül, amelyek mind a *Slovenec* c. folyóiratban jelentek meg: *Madjari in Slovenci* (Magyarok és szlovének). 1932. 237. sz., *Pismo o Madžarsko* (Levél Magyarországról). 1932. 90.sz., *Novo madžarsko leposlovje* (Új magyar szépirodalom). 1933. 192.sz., *Pogled v sodobno madžarsko književno življenje* (Beteekintés a kortárs magyar irodalmi életbe). 1934. 202. sz., *Naši kulturni stiki z Madžari* (Kulturális kapcsolataink a magyarokkal), 1935. 207. sz.
4. Pável Ágoston munkásságába az alábbi művek adnak jó betekintést: P.Á.: *Válogatott tanulmányai és cikkei*. Szombathely, 1976. P.Á.: *Válogatott műfordításai és versei*. Szombathely, 1986. *Pável Ágoston* (bibliográfia). Kiadta a Berzsenyi Dániel Megyei Könyvtár. Szombathely, 1986.
5. Barbarič, Štefan: *Popravila in dopolnila k Petófiu v slovenščini* (Megjegyzések és kiegészítések

- Petőfi szlovénra fordított verseihez). Nova obzorja, 1949. 10.sz. 479-482., valamint B., S.: Stopedeseta obletnica Petőfijevega rojstva (Petőfi születésének 150. évfordulója). Knjiga, 1973. 9.sz. 495-497.
6. Munda, Jože - Novak, Vilko: Sándor Petőfi v slovenščini. Bibliografija prevodov (Petőfi Sándor szlovén nyelven. Fordítások bibliográfiája.) Ljubljana, 1973.
 7. Barbarič, Štefan: A szlovén irodalom első magyar nyelvű áttekintése. In.: Délszláv-magyar irodalmi kapcsolatok I. Újvidék, 1982. 240-246.
 8. Barbarič, Štefan: Manifestacija tvornega sosedstva. Bogata slovensko-madžarska izmenjava (Az alkotó szomszédság manifesztálása. Gazdag szlovén-magyar csere.). Naši razgledi, 1980. 15.sz. 438-439.
 9. Novak, Vilko: Odgovornost prevajanja iz madžarščine (A fordítás felelőssége magyarból). Jezik in slovstvo, 1970/71. 7.sz. 217.
 10. Gállos Orsolya: Nekaj odmevov na slovensko literaturo v madžarskih prevodih (A magyarra fordított szlovén művek visszhangja). Sodobnost, 1973. 12. sz. 1117-1121.
 11. Ld. a 8. jegyzetet. B.,Š. i.m. Barbarič ebben a dolgozatban Tóth Ferencnek a Knjiga 1974. 9. számában megjelent bibliográfiájára támaszkodik.
 12. Mihelič, Marjanca: Na kad obsojena ribica razmišlja o srednji Evropi. Odmev slovenske misli in umetniške besede na Madžarskem (A kádra ítélt halacska Közép-Európáról gondolkodik. A szlovén eszme és szépirodalom magyarországi visszhangja.). Naši razgledi, 1989. 3. sz. 92.

13. Ljudevit Gaj (1809-1872) a horvát illir-mozgalom egyik vezéregyénisége, a horvát helyesírás reformátora cseh minta alapján.
14. Igen alapos áttekintést ad erről a témáról Novak, Vilko: A murántúli irodalom magyar kapcsolatai c. dolgozatában. Ld. a 7. jegyzetet 56-59. Továbbá: Novak, Vilko: Izbor prekmurskega slovstva (Válogatás a murántúli irodalomból). Ljubljana, 1976.
15. Ljubljanski zvon, 1887. 578.
16. Ljubljanski zvon, 1933. 398-401.
17. Ld. Novak, Vilko i.m. 2. jegyzet
18. Madách Imre: Tragedije človeka. Ford.: Tine Debeljak, Vilko Novak. Založba ljudskih iger, Kranj, Ljubljana, 1940.
19. Szeli István: A Tragédia délszláv képe. In.: Sz.f.: Utak egymás felé. Újvidék, 1969. 49-162.
20. Šebjanič, Franc: O sodobni madžarski književnosti (A kortárs magyar irodalomról). Nova obzorja, 1950. 170.
21. Görg/sic/ Lukacs o živih tradicijah osemindesetega leta (Lukács György negyvennyolc élő hagyományairól). Vprašanja naših dni, 1948. 14. sz. 327-329.
22. Ljubljana, 1951.
23. Pável Ágoston: A Hunyadiak a délszláv népköltészetben, Mátyás király és a szlovének. P.Á.: Válogatott tanulmányai és cikkei. Szombathely, 1976. 46-66.
24. A.R.: Nova "tretja pot". Pogled v sodobno madžarsko književnost (Az új "harmadik út". Betekintés a kortárs magyar szépirodalomba). Delo, 1961. (VI. 18.) 165. sz. 8., valamint Zadravec, Franc: Srečanje z madžarskimi književniki

- (Találkozás magyar irodalmárokkal). Naši razgledi, 1965. 21. sz. 438-439.
25. B.,Š.: Madžarska literarna gosta (Magyar íróvendégek). Delo, 1963. (IV.27.) 115.sz. 5., Beležka o pisatelju. Déry Tibor. (Jegyzet az íróról. Déry Tibor.). Problemi, 1965. 27-28. sz. 432-433., Sánta Ferenc. Dialogi, 1965. 6.sz. 289-293., Ljudska mudrost Árona Tamásija. Pokojnem pisatelju za slovo in v spomin (Tamási Áron emberi bölcsessége. A megboldogult író dicsőségére és emlékére). Dialogi, 1967. 1.sz. 45-48.
26. Forrásul az alábbi művet használtuk: Moder, Janko: Slovenski leksikon novejšega prevajanja (Az újabb fordítások szlovén lexikona). Založba Lipa Koper, 1985.
27. Gállos Orsolya: Madžarska lirika sestdesetih let (A hatvanas évek magyar lírája). Sodobnost, 1974. 6. sz. 541-546. A tanulmány mellett kilenc magyar költő verseit találjuk.
28. Palkó István: Današnja madžarska književnost (Mai magyar irodalom). Dialogi, 1972. 5.sz. 320-324, 6. sz. 405-410., 7-8. sz. 490-498.
29. B.,S.: i.m. Ld. a 8. jegyzetet
30. Ady Endre: Pesmi. Ljubljana, 1980.
31. Weöres Sándor: Boben in ples (Dob és tánc). Ljubljana, 1984.